

Love m.v. om de evangelisk-lutherske frimenigheder

- opdateret og sammenstillet af landssekretær Ingolf Hensch Pedersen, ELN (april 2011)
efter forlæg af generalsekretær Ole Andersen, Frederikssund Frimenighed (februar 1997)

Hvad er en frimenighed?

Tidligere departementschef i Kirkeministeriet dr. jur. Preben Espersen giver følgende definition af frimenighedsbegrebet:

»De evangelisk-lutherske frimenigheders særkende er, at de står uden for folkekirken, selvom der ikke består noget modsætningsforhold mellem frimenighederne og folkekirken med hensyn til bekendelsesgrundlag og lære. At frimenighederne står uden for folkekirken, skyldes først og fremmest et ønske hos disse menigheder om at kunne organisere sig under friere former, end det er muligt selv inden for folkekirkens valgmenigheder. Da der i folkekirken og de evangelisk-lutherske frimenigheder til stadighed har foreligget et gensidigt ønske om at bevare en nær forbindelse, er der i den kirkelige lovgivning gennemført en række bestemmelser, der hjemler frimenighederne og disses præster en særstilling, der ikke er tillagt noget andet trossamfund, der står uden for folkekirken.«

(Preben Espersen: *Kirkeret*, side 179 (mine fremhævelser))

KOMMENTAR:

De evangelisk-lutherske frimenigheder defineres altså ud fra to forhold:

- de står uden for folkekirken (adskiller dem fra sognemenigheder og valgmenigheder)
- de deler bekendelse og lære med folkekirken og har derfor en lovfæstet særstilling i forhold til folkekirken (adskiller dem fra frikirkerne).

Skellet mellem frimenighederne og folkekirken er således ikke teologisk (»der består ikke noget modsætningsforhold med hensyn til bekendelsesgrundlag og lære« jf. Espersen), men organisatorisk (»skyldes et ønske om at kunne *organisere sig* under friere former« jf. Espersen).

Populært sagt: En frimenighed er hverken folkekirke eller frikirke!

Hele lovgivningens regelsæt om frimenigheder må forstås ud fra denne dobbelthed:

1. En frimenighed er en menighed uden for folkekirken

Fordi frimenigheden *organisatorisk* står uden for folkekirken, gælder følgende regler:

- Frimenigheden er uafhængig af folkekirkens myndigheder (biskop, provst, præster, menighedsråd) og organisation mm.
- Medlemmer af en frimenighed betaler ikke kirkeskat til folkekirken
- Frimenigheden skal selv betale bygninger, lønninger osv.
- Medlemmer af en frimenighed er (i princippet) ikke medlemmer af folkekirken.

2. En frimenighed er en menighed med en lovfæstet særstilling i forhold til folkekirken

Fordi frimenigheden *teologisk* betragtes som en del af samme evangelisk-lutherske kirke som folkekirken (dvs. har samme bekendelsesgrundlag og lære) gælder følgende særregler (som ikke gælder frikirker eller andre kirkesamfund):

A. EN FRIMENIGHEDS FASTE BRUG AF FOLKEKIRKENS BYGNINGER

Hvis 10 frimenighedsmedlemmer bosat i samme sogn ønsker det, kan frimenigheden få biskoppens tilladelse til *fast* brug af sognekirken til frimenighedens egne gudstjenester mv. (Lov om kirkers brug nr. 218 af 23. april 1986 § 14, Espersen s. 180). Tilladelsen kræver, at frimenighedens 'lære og ritus' er i orden efter biskoppens skøn, og at frimenighedens brug af kirken ikke vil hindre sognemenighedens brug af kirken. Frimenigheden skal (ligesom en valgmenighed) betale for brug af kirken. Biskoppen skal forhandle med menighedsrådet og skal derefter udarbejde et regulativ - herunder for betaling - for frimenighedens brug af kirken.

KOMMENTAR: Denne regel giver frimenighedsmedlemmer i et sogn en rettighed i forhold til brug af den lokale kirke, der minder om den rettighed, sognekirkemedlemmer og valgmenighedsmedlemmer i sognet har. Reglen er således et eksempel på det meget omfattende fællesskab, som folkekirkens lovgivning forudsætter mellem folkekirken og frimenighederne (i modsætning til frikirkerne!).

Det vil være ønskeligt med en lempelse af denne regel, så frimenighedsmedlemmerne ikke skal være bosat i sognet for at få tilladelse til at benytte en bestemt kirke, men at

det f.eks. blot kunne være et krav, at de er bosat i provstiet. Det vil være mere naturligt, ikke mindst med tanke på frimenigheder i en større by med flere sogne, hvor man så kunne vælge at ansøge om at måtte være i den kirke, som skønnes at være bedst egnet som ramme om frimenighedens gudstjenester.

Økonomisk er der i nogle tilfælde tale om en ganske betydelig post, idet der er eksempler på, at valg- og frimenigheder ikke alene har skullet dække ekstra udgifter til opvarmning og rengøring af kirken, men også har skullet dække aflønningen af en kirketjener, hvis tilstedeværelse og medvirken ved frimenighedens gudstjeneste er blevet krævet af menighedsrådet.

B. EN FRIMENIGHEDSPRÆSTS LEJLIGHEDSVISE BRUG AF FOLKEKIRKENS BYGNINGER

1) Hvis et folkekirkemedlem ønsker det, skal han have sin sognekirke stillet til rådighed for en vielse eller begravelse ved en frimenighedspræst (Lov om kirkers brug § 9, Espersens kirkeret s. 179-180).

KOMMENTAR: En frimenighedspræst har altså *ret* til at udføre vielse eller begravelse for et folkekirkemedlem i en folkekirkebygning. Kirkebetjeningen er forpligtet til at medvirke, hvis det ønskes.

2) Hvis 10 folkekirkemedlemmer ønsker det, skal deres sognekirke stilles til rådighed for en 'tilkaldegudstjeneste' ved en frimenighedspræst (Lov om kirkers brug § 8, Espersens kirkeret s. 179).

KOMMENTAR: En frimenighedspræst har altså automatisk 'talertilladelse' (dvs. tilladelse til at forrette gudstjeneste for folkekirkemedlemmer) i alle folkekirkens kirker. Det er så meget mere bemærkelsesværdigt, fordi denne ret (ifølge Kirkeministeriets tolkning!) *ikke* gælder tilkaldegudstjenester ved præster, der er ordineret i folkekirken, men som ikke er i embede. Folkekirkens lovgivning sidestiller her frimenighedspræster med præster i embede i folkekirken og giver dem en stilling, som *ikke* tilkendes ordinerede folkekirkepræster, der er ansat af f.eks. Indre Mission, KFS og andre folkekirkelige organisationer. Det betyder, at det lovfæstede fællesskab mellem folkekirken og frimenighederne på dette punkt er større end fællesskabet mellem folkekirken og de folkekirkelige organisationer!

I tilfælde 1 og 2 skal der rettes anmodning til menighedsrådet om at få kirken stillet til rådighed (tidligst 6 uger og senest 3 dage før).

3) En folkekirkepræst har tilladelse til - uden at spørge biskoppen - at overlade sin kirke til en frimenighedspræst til gudstjenester (Lov om kirkers brug § 6, Espersens kirkeret s. 179).

KOMMENTAR: Frimenighedspræsters *ret* til at forestå gudstjenester i folkekirken er blevet skærpet i den nye lovgivning. Den gamle lov om kirkers brug krævede biskoppens tilladelse til frimenighedspræsters medvirken ved gudstjenester og kirkelige handlinger i folkekirkemenigheder (se Roesens *Dansk kirkeret* s. 356-357). Men den nye lov om brug af folkekirkens kirker ophævede dette krav, så enhver frimenighedspræst nu automatisk har en lovfæstet *ret* til at holde gudstjenester i folkekirken, når en folkekirkepræst anmoder ham om det.

C. ANDRE RETTIGHEDER

En frimenighedspræst har ret til at bruge folkekirkens præstekjole:

- hvis han er ordineret i folkekirken,
- *eller* hvis han er præst for en frimenighed, der har biskoppens tilladelse til fast(!) brug af folkekirkens kirker,
- *eller* hvis biskoppen efter ansøgning skønner, at frimenighedens lære og ritus eller andre forhold ikke er til hinder for det.

(Cirkulæreskrivelse fra Kirkeministeriet af 9.8.1989, jf. Roesens *Dansk kirkeret* s. 358).

KOMMENTAR: Endnu en regel, der understreger fællesskabet mellem folkekirkens præster og frimenighedspræsterne.

OBS: Frimenighedspræster har *ikke pligt* til at bære folkekirkens præstekjole - heller ikke, når de medvirker ved gudstjenester (f.eks. tilkaldegudstjenester) i folkekirken.

Efter 7 års ansættelse i en frimenighed kan en frimenighedspræst med biskoppens tilladelse søge præsteembede i folkekirken på lige fod med folkekirkepræster. Det er dog en forudsætning, at den pågældende skal have virket som præst for en frimenighed, der opfylder betingelserne for at få folkekirkens kirker overladt til brug, og at biskoppen i det stift, hvor vedkommende senest har virket som frimenighedspræst, anbefaler det (Lov nr. 310 af 16. maj 1990 om ansættelse i stillinger i folkekirken m.v. § 1, Espersen s. 181).

KOMMENTAR: Af alle reglerne om frimenighedernes særstilling er denne nok den mest vidtgående. Den indebærer nemlig folkekirkens godkendelse af frimenighedens ordination som ligestillet med folkekirkens ordination. Et præstekald og en præsteordination foretaget

af en frimenighed har fuldstændig retsmæssig gyldighed i folkekirken. Stærkere kan et kirkeligt fællesskab vel næppe udtrykkes!

Folkekirkens biskopper må ordinere frimenighedspræster (Roesen s. 359)

KOMMENTAR: Også denne regel er et udtryk for opfattelsen af, at der mellem folkekirken og frimenighederne råder et *kirkeligt* fællesskab på trods af et *organisatorisk* skel.

Folkekirkens præster har en stående tilladelse til lejlighedsvis at medvirke ved gudstjenester og kirkelige handlinger i frimenighederne. Dog må de ikke medvirke som *faste* hjælpepræster i en frimenighed (Espersen s. 182-183).

KOMMENTAR: Folkekirkens regler fastslår således, at forkyndelses- og gudstjenestefællesskabet er gensidigt.

Medlemskab af frimenighed

Hvis man ønsker at blive medlem af en frimenighed, kan man ikke samtidig være medlem af Folkekirken, idet medlemskab af et trossamfund uden for folkekirken bringer medlemskabet af folkekirken til ophør. Den enkelte henvender sig til frimenighedens præst for at blive optaget i frimenigheden. Også sognepræsten på bopælsstedet skal kontaktes for udmeldelse af Folkekirken (Lov nr. 352 af 6.juni 1991 om medlemskab af folkekirken m.v.).

KOMMENTAR: Lovgivningen er klar og tydelig nok, når det gælder at fastslå, at det *ikke* er muligt at være medlem af en frimenighed og samtidigt bevare sit medlemskab af folkekirken. I praksis er det imidlertid svært at finde eksempler på, at der er blevet grebet ind over for personer, som har ønsket at opretholde et "dobbelt medlemskab." Der er en nemlig en meget lang tradition for, at medlemmer og endda præster i de grundtvigske frimenigheder *ikke* har meldt sig ud af folkekirken. Man kan overveje, om muligheden for "dobbelt medlemskab" burde være til stede også rent lovgivningsmæssigt. Men det er klart, at hvis man opretholder sit medlemskab af folkekirken, er man også fortsat forpligtet til at betale kirkeskat. Altså kommer man til at betale to steder.

I tilfælde af, at man ikke længere vil tilhøre frimenigheden, henvender man sig til sognepræsten på bopælsstedet. Man kan naturligvis frit vælge, om man - efter opgivelse af medlemskabet af en frimenighed - ønsker at være medlem af folkekirken, og om man i så fald ønsker at løse "sognebånd" til en anden sognepræst i folkekirken.

Kilder (love mv.)

Lov nr. 218 af 23. april 1986 om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m. som ændret ved lov nr. 352 af 6. juni 1991: *Bekendtgørelse nr. 217 af 31. marts 1992.*

Lov nr. 310 af 16 maj 1990 om ansættelse i stillinger i folkekirken m.v.

Lov nr. 352 af 6. juni 1991 om medlemskab af folkekirken, kirkelig betjening og sognebåndsløsning

Preben Espersen: *Kirkeret. Almindelig del* (Jurist- og Økonomforbundets Forlag 1993) side 179-183

August Roesen: *Dansk Kirkeret* 1976 side 355-360